

**SZÍNALAPÚ KIFEJEZÉSEK MEGJELENÉSE
A NYELVHASZNÁLATBAN
(ANGOL ÉS MAGYAR PÉLDÁK ALAPJÁN)**

**EMERGENCE OF COLOUR-BASED TERMS IN LANGUAGE USE
(BASED ON ENGLISH AND HUNGARIAN EXAMPLES)**

SIMIGNÉ FENYŐ SAROLTA¹

Jelen tanulmány megírásához a Nyíregyházi Egyetemen folyó angol szakos képzés fordítástechnikai óráin szerzett tapasztalat adta az ötletet. A fordításra kiadott szövegekben gyakran fordultak elő olyan színalapú kifejezések (szinterminusok/színnevek), amelyek a valóság új fogalmait és jelenségeit nevezik meg úgy, hogy a szintulajdonságon kívül egyéb jelentést is hordoznak. A tanulmány egyik célja, hogy az interneten és a napi sajtóban megjelent szövegekből gyűjtött példák alapján mutassa be a *piros/vörös*, a *kék* és a *zöld* színnevekhez kapcsolódóan a jelentésátvitel és a jelentéskiterjesztés folyamatát, amely a szakmai és a hétköznapi nyelvhasználatban egyaránt megfigyelhető. A másik cél, hogy ezzel a színnevek új jelentésére vonatkozóan háttérismereteket nyújtson a nyelvhasználóknak és a fordítóknak. Véggkövetkeztetésként a tanulmány azt fogalmazza meg, hogy az emberek kreativitása és szimbólumalkotó képessége különleges módon járul hozzá a szókincs gazdagításához. Változó világunkban az új tárgyak és jelenségek megnevezéséhez nem feltétlenül szükséges új szavakat és kifejezéseket létrehozni, mivel a szinterminológia alkalmas lehet az új jelenségek megnevezésére.

Kulcsszavak: színalapú kifejezések, színnevek, szinterminusok, új jelenségek megnevezése, jelentéskiterjesztés, metaforizáció, jelentésátvitel, metonímia.

The idea of writing this paper was given by the experience gained during the translation seminars at Nyíregyháza University. The texts to be translated often contained colour-based expressions which, besides denoting a certain colour, conveyed a new meaning when used figuratively. The objective of the present study is to analyse the way extension and transference of meaning of colour terms take place in professional and everyday language use. Another aim is to provide language users, professionals as well as translators with the background knowledge necessary for the correct interpretation of the new meanings the colour-based terms acquire in order to refer to the emerging new concepts. The phenomena of the extension or the transference of meaning is illustrated on the basis of the colour terms *red*, *blue* and *green*. The study comes to the conclusion that people's creativity and their ability to use symbols contribute to the enrichment of vocabulary in a special way. We do not have to create new names and use new terms to denote the emerging phenomena since the existing colour terms have the ability to acquire new meanings.

Keywords: colour-based terms, names of colours, colour terms, specification of the new phenomena, the extension of meaning, metaphorisation, the transference of meaning, metonymy.

¹ SIMIGNÉ FENYŐ Sarolta
habilitált egyetemi docens, alapító főszerkesztő
Nyíregyházi Egyetem
Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet
Angol Nyelv és Kultúra Tanszék
4400 Nyíregyháza, Sóstói út 31/b.

BEVEZETÉS

Változó világunkban folyamatosan jelennek meg új tárgyak, új fogalmak és jelenségek, amelyeket – hogy beszélni tudjunk róluk – meg kell nevezni. Ez a szükséglet váltja ki a szókincs állandó megújulását. A Nyíregyházi Egyetemen folyó angol szakos képzésen belül fordítás-technika-órákon rendszeresen fordítunk az interneten és a napi sajtóban hozzáférhető szövegeket is. Ennek során azt figyeltük meg, hogy a különböző szakterületek szókincsét színneveket tartalmazó, terminusként viselkedő kifejezések, többnyire jelzős szerkezetek és szóösszetételek gazdagítják, amelyek később a hétköznapi nyelvhasználatban is megjelennek. Az *advertorial*, *business angel*, *cold calling*, *hot desking*, *cafeteria plan*, *mystery shopper*, *teleworking*, *tax haven* stb. jelzős szerkezetek társaságában olyan kifejezések is megjelennek, mint pl. a *gold-collar worker*, a *golden handshake*, a *greenwashing*, a *greenfields* és a *green audit*. EU-szövegek fordítása kapcsán korábban már találkoztunk a *green Europe*, a *Green Paper* és a *White Paper* fogalmával. Mindezek alapján kezdtük el az angol és magyar nyelvű, sajtószövegekben és a szakmai, elsősorban a gazdasági és a pénzügyi szférában előforduló, színnevet tartalmazó szavakat és szókapcsolatokat gyűjteni. Megkíséreltünk jelentésükre, és arra is magyarázatot találni, hogy milyen jellegű szimbolikus gondolkodás eredményeképpen jelenik meg a szinterminológia az új jelenségeket és fogalmakat kifejező lexikai kódjegységekben. Jelen tanulmány egyik célja, hogy a fordítástechnika-szemináriumokon összegyűjtött példák közül bemutasson olyan, a *piros/vörös*, a *kék* és a *zöld* színneveket tartalmazó kifejezéseket, amelyek jelentéskiterjesztés vagy jelentésátvitel következtében képesek az új jelenségek megnevezésére. Ezzel a szakmai és a hétköznapi nyelvhasználatot egyaránt gazdagítják. A dolgozat másik célja, hogy a fordítók számára is hasznos háttérismereteket nyújtson a szinterminológiát tartalmazó kifejezések kialakulására és jelentésére vonatkozóan.

1. A SZINTERMINOLÓGIÁRÓL

A szinterminológia kutatásának fontosságára a 20. század második felében az antropológiai nyelvészet képviselői hívták fel a figyelmet (CONKLIN 1964; BERLIN–KAY 1969). Kiinduló álláspontjuk a színnevekkel kapcsolatban az volt, hogy bár a környező valóság mindenki számára azonos, a különböző nyelveket használó és az eltérő kultúrákat képviselő beszélők a valóságot a nyelvben eltérő módon képezik le. Konkrét példa erre a szivárvány, amelynek színei mindenki számára egyformán adóttak, ugyanakkor vannak nyelvek, amelyek csak két színnevet képesek megnevezni, míg más nyelvek sokkal többet. Úgy vélték, a színnevek száma, illetve bizonyos színnevek megléte vagy hiánya alapján következtetni lehet egy-egy nyelv fejlettségi fokára. Két amerikai kutató, Berlin és Kay 20 nyelv színneveire vonatkozóan végeztek terepmunkát, eredményeiket 1969-ben a *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution* című könyvükben publikálták. Megállapították, hogy a nyelvekben az alapszínekre utaló, *egyetlen lexémát tartalmazó* színnevek száma általában 11, és hogy az alapszínnév nem része egy másik színnév jelentésének. A nyelvek szókészletében a szinterminológia a következő sorrendben jelenik meg: a *feketét* és *fehéret* követi a *piros*, ezen színnevek megléte esetében megjelenik a *zöld*, majd a *sárga*, a *kék*, a *barna*, a *lila*, a *rózsaszín*, végül pedig a *narancssárga* és a *szürke*.

Mivel a *rózsaszín* és a *narancssárga* a magyarban összetett szó, esetünkben ez a két színnév nem tartozik az alapvető szinterminusok közé, ugyanakkor az angol *red* színnévnek két megfelelője van, a *vörös* és a *piros*.

A színnevek kutatásával kapcsolatban említésre méltó Harold C. Conklin (1964) tevékenysége, aki egy növénytermesztéssel és cserekereskedelemmel foglalkozó népcsoport, a fülöp-szigeteki hanunóo-k körében végzett terepmunkát az 1950-es években. Eredményeit

Hanunoo Color Categories című tanulmányában először 1955-ben, majd később 1964-ben is publikálta. Kimutatta, hogy a színeket jelölő terminológia a vizsgált területen nem csupán színtulajdonságot jelöl, hanem kapcsolatba hozható a sötétséggel és világossággal, a szárazsággal és a nedvességgel is. Ezeken kívül utalhat a megélhetéshez szükséges növények, zöldségek és gyümölcsök minőségére, azok nyers, nedvdús, friss vagy érett és száraz voltára, továbbá a kereskedelemben forgalmazott árucikkek minőségére és értékére is. A színnevekhez kapcsolódó szimbolikus gondolkodás már a törzsi társadalmakban is megjelenik, de ennél sokkal nagyobb mértékben áthatja a nyelvi gondolkodást a civilizált társadalmakban, a hétköznapi és a szakmai nyelvhasználatban egyaránt. Változó világunkban számos esetben jelölik a színnevek az új jelenségeket vagy az újonnan kialakuló fogalmakat, és ennek során a színekre való utaláson kívül egyéb konnotatív jelentéseket is felvesznek. Ezek következménye a jelentésátvitel vagy metonímia, illetve a jelentéskiterjesztésen alapuló metaforizáció. Az így létrejövő, színnevet tartalmazó kifejezések nemcsak a hétköznapi nyelvhasználatot gazdagítják, hanem a szakmai beszélőközösségek szókincsében is megjelennek.

A továbbiakban elsősorban olyan, színnevet tartalmazó kifejezéseket mutatunk be, amelyek az internetről letöltött és órai fordításra szánt szövegekben, illetve magyar nyelven megjelenő napilapokban fordultak elő, és amelyek morfológiai szempontból az esetek többségében jelzős főnevek vagy szóösszetételek. Ezek az angol és a magyar nyelvben egyaránt létező, az alapszínhez köthető, színalapú, metaforikus és metonímia eredményeképpen létrejött kifejezések az esetek többségében neologizmusok, amelyeket „a beszélőközösség nem minden tagja ismer és /vagy használ, [...] amelyeknek ismerete és használata növekedőben van a beszélőközösség tagjai körében...” (MINYA 2011: 24). Jelentésük megfejtéséhez, továbbá helyénvaló használatukhoz és fordításukhoz az esetek többségében történelmi, gazdasági és kulturális háttérismeretekre is szükség van.

2. ÚJ, SZÍNALAPÚ KIFEJEZÉSEK CSOPORTOSÍTÁSA ÉS MEGJELENÉSE A SZÓKINCSBEN

A színalapú metaforikus kifejezések számos kritérium alapján csoportosíthatók, pl. megjelenhetnek szóképek formájában (*clear blue water*), kifejezhetik növények, ásványok és fémek tulajdonságait (*green apples, amber light, opal lamp*), kapcsolódhatnak történelmi eseményekhez, irodalmi művekhez (*blue ribbon, red tape, black knight*), lehetnek földrajzi vonatkozásúak (*Venetian red*) vagy idegen eredetűek (*blue chip*) (ILJINSKA–PLATONOVA 2011). Természetesen nem szabad elfeledkezni a kulturális különbségekről sem, amelyek eredményeképpen pl. az *irigység* kifejezésére az angol a *green*, míg a magyar a *sárga* melléknevet használja. A *fekete macska* Angliában szerencsét hoz, míg nálunk szerencsétlenséget jelent. Kínában a *piros* a szerencse színe, míg Dél-Afrikában ugyanez a gyász színe. Kínában és Japánban a *fehér*, Egyiptomban és Burmában a *sárga*, Iránban a *kék*, Európában és Amerikában a *fekete* a gyász színe. Thaiföldön a férjét gyászoló asszony *lila* ruhát visel (<http://www.factmonster.com/ipka/A0769383.html>). Mivel a szinterminusok jelentését számos esetben történelmi események, továbbá gazdasági és kulturális tényezők is befolyásolják, jelentésük megfejtéséhez komoly háttérismeretek szükségesek.

Jelen fejezetben általános képet nyújtunk a szinterminusok szókincsben betöltött szerepéről, majd részletesen olyan kifejezéseket mutatunk be, amelyekben az alapszínnevek közül a *piros/vörös*, a *kék* és a *zöld* fordul elő, és amelyek zömmel a munkavállalás, a gazdasági és a pénzügyi élet területén használatosak. Ezeken a területeken a szinterminológia megjelenése azzal magyarázható, hogy az információs technológián kívül a gazdaság, az üzletkötés és a pénzügy területén keletkeznek folyamatosan új jelenségek, fogalmak, vagy következnek be olyan események, amelyek megnevezéséhez új lexikai kódjegységekre van szükség. Számos esetben szembesülünk olyan váratlan természeti jelenségekkel is, amelyekkel korábban nem

találkoztunk, ezeknek is nevet kell adni. A lexikai rendszer bővítésének egyik módja színnevet tartalmazó jelzős szerkezetek (pl. *fehér zaj*, *zöld könyv*) vagy szóösszetételek (pl. *fehérasztal*, *zöldasztal*) létrehozása, amelyek közül különösen a *fekete* és a *fehér* fordul elő nagy gyakorisággal. A színnevek pedig nemcsak a már említett távoli, hanem a civilizáció magasabb fokán álló kultúrákban is a szintulajdonság jelölésén kívül sok más jelentés kifejezésére is alkalmasak. Szimbolikus gondolkodás, jelentésváltozás vagy jelentésmódosulás következtében kifejezhetnek pl. minőséget, érzelmeket és morális kategóriákat. Tolcsvai Nagy Gábornak a fentiekre vonatkozó példája a *fekete*-, a *fehér*- és a *szürkegazdaság*, amelyet a szerző a tapasztalati és az elvont kapcsolódásának példaként említ. A *fekete* – a színnevekhez kapcsolódó régi hagyománynak megfelelően – az erkölcsileg rosszat, a bűnöst, a *fehér* a jót, az erkölcsileg tisztát, míg a *szürke* a tiszta és a bűnös közötti átmeneti állapotot fejezi ki (TOLCSVAY 2013: 203). Ugyanakkor az erkölcsileg jót kifejezhetjük a *piros* színnévvel is a *piros pontot kap* szókapcsolatban, míg a *piros*- vagy *vöröslámpás házhoz* a bűnös képzetét, a *kék* színhez a *boldogság kék madara* kapcsán az örömteli, pozitív elvárásokkal és érzelmekkel jellemezhető mentális állapotot társítjuk.

Deák-Takács Szilvia egyik, az interneten olvasható helyesírási tanácsadó levelében a *fehérasztal* és a *fehérasztal* kifejezések jelentésére az eltérő írásmód alapján ad magyarázatot. Kiemeli, hogy míg a különírt *fehér asztal* jelentése a tárgy színére utal és *fehér színű asztalt* jelent, a *fehérasztalnál* szóösszetétel „bizalmas körben, nem hivatalosan” jelentésűvé válik (<http://www.e-nyelv.hu/2011-11-09/feher-asztal-vagy-feherasztal/>). Vagyis az egybeírással új, konnotatív jelentés jön létre. Hasonló jelenséget szemléltetnek a *zöld asztal* és a *zöldasztal* kifejezések. A példák bővebb kifejtésére a 3., 4. és 5. fejezetekben kerül sor.

Korábban angol nyelvű, trópusi ciklonokkal kapcsolatos szövegekben találkoztunk a *grey swan/szürke hattyú* és egy gazdasági témával foglalkozó szövegben a *black swan/fekete hattyú* kifejezésekkel a következő kontextusokban: *'Grey swan' hurricane could strike unexpected places; These black swan events may threaten world economy*, (<http://www.livescience.com/52050-gray-swan-hurricanes-unexpected-places.html>); (<http://www.cnn.com/2016/05/31/these-black-swan-events-may-threaten-world-economy-says-societe-generale.html>). Azt tapasztaltuk, hogy mindkét kifejezéssel terjedelmes szakirodalom foglalkozik. A *fekete hattyú* kifejezés utalhat megjósolhatatlan, váratlan és pusztító természeti jelenségekre, ugyanakkor pénzügyi katasztrófákra is. A *szürke hattyú* ugyanezekre a jelenségekre utal azzal a különbséggel, hogy megjósolható katasztrófákat vetít előre, olyanokat, amelyekre fel lehet készülni (SIMIGNÉ 2015). Mindkét kifejezés a szakmai és a hétköznapi nyelvhasználatban is előfordul. A felsorolt példák azt mutatják, hogy a színnevek rendkívül változatos jelentések közvetítésében vesznek részt, és a különböző jelentések értelmezése a történelemre, a gazdaságra és a kultúrára vonatkozó háttérismereteket igényel.

3. A PIROS VAGY VÖRÖS MINT FIGYELEMFELKELTŐ SZÍN

Berlin és Kay 1969-ben megjelent munkájukban a magyar nyelvvel kapcsolatban kiemelik, hogy az angol *red* alapszínnévnek a magyarban két megfelelője van, a *piros* és a *vörös*, és mindkettő alapszínnév. Jelenleg is vita tárgyát képezi, hogy a két színnév egymás szinonimája-e vagy sem. Míg a fizikai szaknyelvben szinonimaként használják, „az átlagember nyelvérzéke mást mond, az anyanyelvi beszélők többsége érez különbséget a két színnév között, bár megfogalmazni nem nagyon tudja” (PAPP 2012: 114). Egy másik fontos tény: a két szín az ÉrtSz. szerint sem azonos, mivel a szótár a *piros* színt a *vöröshöz* közel eső, de a *vörösnél* élénkebb és világosabb, kellemes színárnyalatúként definiálja, míg *vörösnek* az alvadóban levő vér színét nevezi (PAPP 2012: 113–114). Jelen tanulmány nem törekszik a vita

eldöntésére, ehelyett azt kívánja kiemelni, hogy a pirosnak mint kiugró színnek milyen szerepe, illetve szimbolikus jelentése van a mindennapi életben, ezen belül is a figyelem felkeltésében, és hogy ezen funkció következtében milyen szókapcsolatokban fordul elő.

A *vörös*nek kiemelt jelentősége van a színek között, mivel ez a leginkább elterjedt és legrégebbi indoeurópai színnév. Számos változata létezik a *skarlátvöröstől* a világos *rózsaszínig* és a *narancsszíntől* a *barnásvörös*ig. Thass-Thienemann szerint „E változatokban három réteget lehet megkülönböztetni. Az egyik a bőr és a vér színe, a másikat a tűz forró lángjának ‘*vörös-forró*’ színe adja. A harmadik a növények, ásványok és különféle színezőanyagok rétege, amilyenek a *narancsszín*, az *ibolya*, a *bíbor*, a *skarlát*” (THASS-THIENEMANN 2016:260).

A *vörös*ről a köztudatban az él, hogy ez a szín a *piros*nak egy erőteljesebb változata, a szenvedély, a bátorság és az erő színe. Nap mint nap tapasztaljuk, hogy mennyire figyelemfelkeltő szín, pl. nem nélkülözik a veszélyt jelző és a tiltást kifejező táblák és a közlekedési lámpák sem. Az áruházakban a nagy áreszállításokat népszerűsítő reklámok SALE! felirata is *vörös* vagy *piros* háttérben jelenik meg. Mivel a *vörös* a vér színe, egyben az élet jelképe is, ezenkívül a szerelem és a szenvedély kifejezője. A húsvéti *piros* tojás a termékenységet jelképezi. A *piros lámpás ház* a szexmunkások munkahelye. Vagyis ugyanúgy, ahogy a mindennapi életben, a nyelvhasználatban is különböző értelmet nyer ez a két szín és a színek neve is. Szaknyelvi kontextusban viszont inkább a *vörös* szerepel, és elsősorban szintulajdonságot jelöl, mint pl. a következő összetett szavakban: *vörösvértest*, *vörösgyag*, *vörösiszap*, *vörösszáz*, *vörösfoszfor* stb. Szintén szintulajdonság érvényesül a *vörös bolygó* jelzős szerkezetben, a Mars viseli ezt a nevet *vöröses* fénye miatt. A figyelemfelkeltés céljával használja a katasztrófavédelem a *vörös riasztás* jelzős szerkezetet, amely jelentésátvitel eredményeképpen jött létre, és a *legmagasabb szintű* riasztást jelenti. Vagyis a szókapcsolatban a szintulajdonság kategória helyett metonimikus viszony valósul meg. Ezen példák felsorolása után részletesen a *piros betűs ünnep*, a *vörös szőnyeg* és a *bürokrácia* kifejezéseket mutatjuk be.

Figyelemfelkeltő hatása miatt a nevezetes vagy kiemelten fontos napokat már az ókori római civilizáció, a Római Köztársaság időszakában (i. e. 509–27) is pirossal jegyezték be a naptárba, és *piros betűs ünnepek*nek nevezték. Az angolban a *piros*on kívül *skarlátvörös* napnak is nevezik (*scarlet day*). A középkori kéziratokban a nagy kezdőbetűket, a fontos szavakat írták piros tintával. Ez a gyakorlat a könyvnyomtatás megjelenésével is folytatódott és napjainkban is tart. A világ számos országában jelölik a naptárakban *pirossal* a nemzeti és az egyházi ünnepeket. Ünnepi alkalmakkor Angliában a Legfelsőbb Bíróság bírái, továbbá az egyetemek doktori fokozattal rendelkező oktatói nem fekete, hanem ünnepélyes, skarlátvörös talárt viselnek (https://en.wikipedia.org/wiki/Red_letter_day). Ebben az esetben a *piros* a szintulajdonságon kívül az *ünnepélyes jelleget* is kifejezi. A hétköznapiakban a *piros betűs ünnep* az örömmel, a boldogsággal vagy valamilyen kellemes meglepetéssel is kapcsolatba hozható, mivel jelenthet egy várva várt eseményt, pl. esküvőt vagy születésnap meglepetést, esetleg lottónyereményt. Egy fiatal pár pl. boldogan mesélheti, hogy *A tegnapi nap piros betűs ünnep volt az életünkben, akkor volt az esküvőnk* (CHRISTIANO-BEARDSLEY 1989). Napjainkban gyakran használjuk a *vörös szőnyeg* szókapcsolatot is, amely eredeti jelentésében nagyszabású, főleg hivatalos állami rendezvényeken, díjátadásokon a VIP-vendégek fogadására leterített *vörös színű szőnyegre* utal. Ilyen esemény volt a cannes-i filmfesztivál 2016-ban, amelyhez kapcsolódóan a napilapok és az internetes források is tudósítottak arról, hogy a híres amerikai filmsztár, Julia Roberts *mezítláb vonult végig a vörös szőnyegen*, ezzel tiltakozva a Cannes-ban érvényes szigorú dress code ellen. (<http://www.life.hu/trend/2016/0514-julia-roberts-mezitlab-vonult-a-voros-szonyegen-cannesban.html>). De a hírekben ezt is hallhattuk: *Julia Roberts George Clooney-val közös filmje, a Pénzes Cápa bemutatójára*

érkezett, és rögtön az első napon „vihart” kavart: meztőláb jelent meg a vörös szőnyegen. Azon a vörös szőnyegen, ahol a lapos talpú cipő is szigorúan tilos. Előfordul, hogy más jelentős események, pl. katonai díszszemlék alkalmával is leterítenek vörös szőnyeget. Azt is tapasztaljuk, hogy a vörös szőnyeg kifejezést egyre inkább szimbolikus értelemben is használják, hiszen nem minden rendezvényen terítenek le szőnyeget, vagy ha igen, annak nem fontos feltétlenül vörös színűnek lennie. Nyelvhasználatunkban szintén előfordul a *roll out the red carpet* angol idiomatikus kifejezés megfelelője, a *kiteríteni a vörös szőnyeget*. Magas rangú vendégeknek, pl. államfőknek kijáró, ünnepélyes fogadtatást jelent. A vörös ebben az esetben átvitt értelemben használatos, az esemény különleges, kiemelten fontos és ünnepélyes jellegére utal.

Az angol nyelv szókészletében megtalálható a *red tape* szókapcsolat, amely bürokráciát jelent, és érdekessége, hogy magyar megfelelőjében nem szerepel a színnév. A bürokrácia „hétköznapi értelemben negatív jelenség, amely elsősorban az állami hivatalok működésének negatív vonásaira utal, mindenekelőtt az eljárás hosszúságára, szükségtelennek tűnő bonyolultságára, az aktatologatásra, a felelősség elhárítására” (<https://hu.wikipedia.org/wiki/B%C3%BCrokr%C3%A1cia>). Az angolban a *red tape* szókapcsolat a szabályokhoz való túlzott ragaszkodást, egy-egy döntéshozatalt megnehezítő, az ügyintézkést akadályozó vagy lassító, szörszálhasogató tevékenységet jelent. Az angol kifejezés története a 16. századra vezethető vissza, amikor VIII. Henrik angol király szám szerint 80 beadvánnyal bombázta VII. Kelemen pápát azt kérelmezve, hogy érvénytelenítse Aragóniai Katalinnal kötött házasságát. A dokumentumok jelenleg is megtekinthetők a vatikáni levéltárban, a korabeli szokásoknak megfelelően feltekereselve, mindegyik lepecsételve és vörös szalaggal átkötve. Úgy vélik, hogy a kifejezés V. Károly spanyol király és német-római császár intézkedése alapján született, aki a 16. század elején az államapparátus modernizálása érdekében a legfontosabb ügyeket tartalmazó és a legnagyobb figyelmet igénylő dossziékat vörös szalaggal kötötte át. Így különböztette meg a fontos és mielőbb megvitatandó ügyeket a kevésbé fontosaktól, és ezt a módszert más európai uralkodók is átvették, hogy ezzel gyorsítsák fel az adminisztratív gépezetet (https://en.wikipedia.org/wiki/Red_tape). A *red tape* az aktatologatást, a bürokratikus szellemet szimbolizálja. Az a feladat, hogy a *red tape* szó szerinti magyar megfelelőjét megkeressük, választás elé állítaná a fordítót, hiszen el kellene döntenie, hogy az adott színnek az erőteljesebb vagy a kevésbé erőteljes változatát használja.

4. A KÉK SZÍN ÉS JELENTÉSEI

A *kék* az égbolt, az égboltot visszatükröző tenger, továbbá néhány virág, gyümölcs és egyes használati tárgyak színe. Továbbá a kreativitás, a bizalom és a szabadság színe, ugyanakkor nemcsak megnyugtató, hanem képes lehangolni is. Sokan azért viselnek szívesen *kék* színű öltözetet, mert abban felszabadultnak érzik magukat. Napjainkban a *kék* farmer például a szabadság érzetét kelti, de több mint egy évezred telt el addig, amíg maga a szín tért hódított, a neve is megjelent a nyelvhasználatban, és az *indigókék* farmernadrágok is világszerte népszerűek lettek.

Létezik egy színpszichológiának nevezett kutatási terület, amely azt vizsgálja, hogy egy adott érzelmi állapotot mely szín fejez ki legjobban, pl. a szorongást a *szürke*, a vidámságot a *sárga*. Az, hogy bizonyos érzelmek milyen színekhez társíthatók, segítségünkre lehet a környezetünkben lévő színek kiválasztásában, meghatározhatja hangulatunkat, egészségi állapotunkat és boldogságunkat (<http://pszichozona.hu/szinpszichologia/>). Mindezek is bizonyítják, nem véletlen, hogy napjainkra az Egyesült Államokban és Európában is a *kék* lett a legnépszerűbb szín. Ez az üzleti öltözetek legkedveltebb színe, amely a feketénél is népsze-

rűbb, és amely az intelligenciát, a tudást, a nyugalmat és az összpontosítást sugallja. Kapcsolatba hozható a végtelenséggel és a fantáziával, de a hidegséggel és néha a szomorúsággal is. A színpszichológia értelmezése szerint a *kék* a bizalom, a becsület, a hűség és a felelősség színe. Öszinte, visszafogott, nyugodt, belső biztonságot és harmóniát sugalló szín. Streszszoldó hatása is ismert. Erről akkor győződhetünk meg, ha hanyatt fekszünk és bámuljuk a ragyogó *kék* eget. Minél világosabb a szín, annál szabadabbnak érezzük magunkat (<http://www.empower-yourself-with-color-psychology.com/color-blue.html>).

A *kék* szín és különböző árnyalatai ősidők óta léteztek. Az ókori Egyiptomban az afganisztáni bányából származó *lapis lazuli* nevű féldrágakövet használták ékszerek és díszítőelemek készítésére, majd később, a reneszánsz korában ebből a kőből készült a legdrágább, *ultramarinkék* festék. A középkorban *kobaltkékkel* festették a székesegyházak üvegablakait. A 9. század elején kezdték el Kínában a híres *kék-fehér porcelánt* gyártani. Ruhaanyagok festésére növényi eredetű anyagokat használtak. Az *ultramarinkék* festéket a 19. század elején állították elő, majd a szintetikus *kék* festékek fokozatos felváltották az ásványi és növényi eredetűeket. Renoir, van Gogh és más 19. századi festők képein nemcsak a természet ábrázolásában, hanem hangulatok és érzelmek kifejezésében is rendkívül fontos szerepet töltött be az *ultramarin* és a *kobaltkék*. A 18. század végén és a 19. század elején *kék* anyagból készültek a katonai és a rendőrségi egyenruhák. A *kék* színt a 20. században a harmóniával hozták kapcsolatba, ezért lett az ENSZ és az EU zászlajának is a színe (<https://en.wikipedia.org/wiki/Blue>). Említésre méltó, hogy a *kék* szín a nyugati világban, a 15. században „mennyei rangot” kapott, amikor az a döntés megszületett, hogy Szűz Mária köpenye a festményeken *kék* színű legyen (CAUSSE 2016).

Bár a *kék* szín a történelem folyamán fontos szerepet töltött be, maga a színnév későn jelent meg, ezért is tartják a nyelv és a gondolkodás meglehetősen kései fejleményének. Mivel a bőr ütésre megkékül, a bőr színével hozták kapcsolatba. S mivel a bőr hidegben szintén *kék* színt vesz fel, hideg színnek is nevezték. Nem szabad elfeledkezni érzékszervünkről, a szemről sem, ami szintén lehet *kék* vagy *kékesszürke* (THASS-THIENEMANN 2016: 262–263).

A *kékkel* kapcsolatos szintermusok közül a *bluetooth* és a *blue chip* kifejezésekkel foglalkozunk, amelyeket az angol nyelvből vettünk át. Bár vannak kísérletek a *bluetooth* magyarítására vonatkozóan (MINYA 2011: 65), mindkét kifejezés egyelőre inkább idegen szóként él a magyarban. A *bluetooth* kommunikációt segítő eszköz, vezeték nélküli szabvány. Alkalmazásával számítógépek, mobiltelefonok (telefonkihangsítók) és egyéb készülékek között automatikusan létesíthetünk kis hatótávolságú rádiós kapcsolatot (<https://hu.wikipedia.org/wiki/Bluetooth>). A *blue chip* tőzsdei fogalom, amely „ma a tőzsdén a legnagyobb forgalmú, leglikvidebb és legnagyobb kapitalizációjú papírok gyűjtőneve” (https://hu.wikipedia.org/wiki/Blue_chip). Mindkét kifejezés esetében kimutatható a *kék* színnel való kapcsolat. A *bluetooth* I. Harald dán királyról kapta a nevét, aki a 900-as években volt Dánia királya. A legenda szerint nagyon szerette az áfonyát, amitől *kék* lett a foga. Harald „egyesítette a lázongó dán, norvég és svéd törzseket. Ehhez hasonlóan a *bluetooth*-t is arra szánták, hogy egyesítsen és összekössön olyan különböző eszközöket, mint a számítógép vagy a mobiltelefon” (<https://hu.wikipedia.org/wiki/Bluetooth>). A *blue chip* kifejezést a pókerban használt legértékesebb zseton színe alapján alkotta meg Oliver Gingold, a Dow Jones társaság egyik alkalmazottja (https://hu.wikipedia.org/wiki/Blue_chip). Vagyis a metaforikus jelentés alapjául szolgáló *kék* szín mint alapvető ismertetőjegy mindkét esetben kimutatható. Régebről ismert, más szférákban használatos kifejezések még a *kékharisnya*, *kékvérű*, *kékszalag* és a *kékszakáll*.

5. A ZÖLD SZÍN ÉS JELENTÉSEI

Thass-Thienemann, aki a színterminológiával kapcsolatos példáit irodalmi alkotások, zömmel Shakespeare művei alapján gyűjtött példákkal szemlélteti, a zöldet a legtranszparensabb színnek nevezi, amikor az angol *to grow/nő* és a *grass/fű* szavakkal való rokonságára utal. Kiemeli, hogy a színnév jelentésének elsődleges forrásai a növények, „ami megmagyarázza a zöld szín szimbolikus funkcióját. A szín ’növekedést’, ’ifjúságot’ jelent, olykor az éretlenség árnyalatával. A zöld gyümölcs és szőlő nem érett” (THASS-THIENEMANN 2016: 266). A szerző a sárgához való közelségből eredezteti a színnévnek az ifjúsággal ellentétes jelentését, amelyet az *anémia/vashiányos* vérszegénység alapján magyaráz. Az anémiát *zöld* betegségnek is szokták nevezni, ilyenkor az emberi arc zöldes színű lesz, ami az öregség jele. Shakespeare alapján gyűjtött példái között előfordul a *green jealousy/ zöld féltékenység* kifejezés is (THASS-THIENEMANN 2016: 266). Más forrásokból az tűnik ki, hogy a *zöld* szín a *kék* és a *sárga* elegye, ezért ’kétértékűség’ jellemzi, vagyis pozitív és negatív tulajdonságok egyaránt társulhatnak hozzá. A *zöld* a tavaszt, a természet megújulását, a mezőket és parkokat, a természet védelmét, a friss zöltségeket és gyümölcsöket, a fiatalságot, a reményt és a boldogságot juttatja eszünkbe. Ugyanakkor utalhat a féltékenységre, lehet a meleg és a hideg, az égi és a földi jelenségek és dolgok keveréke, de jelentheti az éretlenséget, a tapasztalatlanságot és a naivitást is. Ezeken kívül utalhat még a méreg, a halál és a gonosz rontó erejére. Az utóbbihoz kapcsolódik, hogy a sárga pl. gyakran ábrázolják *zöld* testtel, (http://www.lelkititkaink.hu/szin_szimbolum.html) és *zöldnek*, vagy *zöld szeműnek* nevezik a szörnyeket is. Más források a termékenység, a környezet, a gazdagság, a pénz (USA), a szerencse, az élet-erő, a nagylelkűség, a féltékenység, a megújulás, a jólét, a fejlődés, az egészség, az öszinteség, az egyensúly, a stabilitás, a nyugodtság és a kreatív intelligencia jelölését emelik ki. Kínában pedig a *zöld* a szegény színe, míg az angol *zöld* az irigységtől (<https://csillamvilag.com/szinek-pszichologiaja/szinek-jelentesei/>).

Anyanyelvünkben viszont a *sárga* az irigység színe. Napjainkban egyre gyakrabban tapasztaljuk, hogy a jelentésátvitel és a metaforikus gondolkodás a *zöld* színnévre is kiterjed és áthatja a nyelvhasználatot. A *zöldasztal* pl. jelentésátvitel következtében tárgyalóasztalt jelent, amelynek egy része, a terítője *zöld*. A zöld terítővel leterített tanácskozásiasztal a tapasztalati, konkrét tárgy, amelyhez a tanácskozás mint elvont fogalom jelentése társul. A *zöld város* szókapcsolat sem egy egész városra vonatkozik, hanem annak egyes részeire. A környezetvédőket metaforikusan *zöldeknek* nevezzük, a biopiacot pedig *zöld piacnak*. A szabadság metaforája érvényesül a *zöldszám* vagy a *zöldfolyosó* szóösszetételekben. Az előbbi esetében a hívás költségeit a hívott fél állja, és ez a tény a hívó számára szabadságot jelent. Akinek határátkelésekor nincs elvámolni valója, az szabadon továbbmehet. Metaforát tartalmaz az *Őrség zöld aranya* szókapcsolat is, amelyben a színnév a híres torta egyik összetevőjére, a tökmagolaj *zöldes* árnyalatára utal, de a metaforikus jelentést nem a színnév tartalmazza, hanem az *arany* főnév, amely úgy értelmezhető, mint valamiből a legjobb, a legértékesebb.

Számítások és statisztikai adatok nélkül is kijelenthetjük, hogy reklámokban és sajtószövegekben a korábban említett alapszínnevek közül a *zöld* szinte nap mint nap megjelenik. Színtulajdonságon kívül utalhat az egészséges táplálkozásra, zöltségek és gyümölcsök vagy *zöld* színt tartalmazó ételek és italok fogyasztására, a környezettudatos vagy alternatív energiát népszerűsítő életmódra, az állatok és a *zöld* területek védelmére, a gazdasági szférára, és előfordul különböző szervezetek nevében is. Az alábbiakban ezen jelentésekből mutatunk be néhányat.

Az *Észak-Magyarország* egyik 2016 májusi számában pl. *Zöld reggeli, mindenkit érintő zöld témákról* címmel (alcím: „Érdemes tallózni az egyes zöld szervezetek honlapjain”) a

következőket olvashattuk: „Az asztalokon a miskolci biopiac termékeiből, a tájékoztatóban a helyi *zöld szervezetek* időszerű programjaiból kaphattunk kóstolót a tegnapi sajtóreggeli. [...] Hallhattunk még a *Zöld Kapcsolat Egyesület* tevékenységéről, a kutyajó napok akciójától kezdve a komposztkazánig. Valamint arról, hol tart a *Zöld Akció Egyesület* az ülepedő por miskolci vizsgálatában. [...] Aktuális programokért érdemes tallózni az egyes *zöld szervezetek* honlapjain, illetve közösségi oldalain”. Szintén aznap az Avasi Akciónap kapcsán *zölde-sítésről*, azaz virágültetésről és kézműves foglalkozásokról értesülhettünk, majd később az egyik cég *zöld hónapjáról*, amelynek keretén belül fákat ültettek és közös hulladékgyűjtést szerveztek. Szintén a napi sajtó keltette fel az érdeklődést a 2016-os év országtortája iránt, amely az *Őrség zöld aranya* nevet kapta. Ételek és italok között szerepel a *zöldturmix*, a *zöld tea* és a *zöld koktél*, de – mint ahogy arra korábban már utaltunk – szókincsünket gazdagítják a *zöld asztal* és a *zöldasztal* kifejezések is. Közülük az előbbi jelenthet *zöld színű asztalt* és *friss zölde-ségekkel és gyümölcsökkel megrakott asztalt*, de lehet *friss termékeket* felszolgáló étterem vagy gyorsbűfé neve is. Amikor pedig azt halljuk, hogy a két fél vitáját *zöldasztal* (*tárgyalóasztal*) mellett zárták le, a *zöld* szimbolikusan és átvitt értelemben használatos.

Létezik a *zöld* és békés jövő érdekében tevékenykedő szervezet, a *Greenpeace*; a *zöld út*, amely a szabad haladást biztosítja; a *zöldhatár*, a nem hivatalos határátkelőhely neve; a *zöld-kártya*, amely a bevándorlókat az USA-ban való letelepedésre és munkavállalásra jogosítja fel, és ezen pozitív jelenségekkel ellentétben szókincsünkbe bevonult a számítógép összeomlását jelentő *zöld halál* is. Magyarországon létezik egy, a *zöld* lexémát tartalmazó, nevét tekintve szójátékon alapuló kitüntetés, a *Greennovációs nagydíj*, amelynek célja a környezet védelmének szorgalmazása, és amelyet vállalatok nyerhetnek el. „A környezettudatos vállalati működés alapkövetelménye, ezért minden cégnek érdeke és kötelessége működését a szűkebb és tágabb társadalmi és természeti környezet figyelembevételével kialakítani” ([http:// www.greennovacios.hu/2016/index.php](http://www.greennovacios.hu/2016/index.php)).

Amikor a *green* melléknév az angol hétköznapi és szakmai nyelvhasználatban a környezetvédelemre, az egészséges életmódra és a gazdasági életre vonatkozóan egyaránt előfordul, fontos, hogy a fordító eldöntse, hogy az adott kontextusban a *zöld* melléknév jelentése pontosan melyik szférára vonatkozik. A környezetvédelemmel kapcsolatosak pl. az alábbiak: *green company*, *green economics*, *green organizations*, *green projects*, *green initiatives*, *green funds*, *green transport*, *green public transport vehicles*, *green corridors*, *green day*, *to go green* stb. Szükség lehet arra is, hogy egyik vagy másik kifejezéshez magyarázatot fűzzön a fordító, pl. megmagyarázza, mit takarnak a *green ways/zöld módszerek*, a *green certificate/zöld tanúsítvány* vagy pedig a *green development/zöld fejlesztés* kifejezések. A gazdasági szövegekben előforduló *green audit/zöld audit* (<http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/green-audit>), a *greenwashing/zöldre mosás* (<http://www.investopedia.com/terms/g/greenwashing.asp>) vagy pedig a *green fund/környezetvédelmi alap* (<http://environment.columbia.edu/get-involved/green-fund>) kifejezéseket nem elég a *green* melléknév megfelelőjével fordítani, a kifejezés jelentése bővebb kifejtést is igényel. A *zöld audit* pl. környezetvédelmi szempontból kedvező tanácsadást jelent arra vonatkozóan, hogyan lehet otthonunkban csökkenteni az energiafogyasztást. A *zöldre mosás* viszont a vásárlók megtévesztését jelenti úgy, hogy egyes termékeken környezetvédelmi szempontból félrevezető információt tüntetnek fel. A *környezetvédelmi alap* pedig olyan befektetési alap vagy eszköz, amelyet alternatív energiával, környezetbarát közlekedéssel, víz- és hulladékgazdálkodással foglalkozó környezetbarát vállalkozások kaphatnak (<http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/green-audit>).

A *zöld* szinterminus rendkívül gazdag jelentéstartalma alapján hívták fel a figyelmet az Európai Unió fordítói a következőkre: bár a *green Europe* szókapcsolat magyar fordítási

megfelelője a *zöld Európa*, és bár a *zöld* melléknévnek a többi európai nyelvben is van megfelelője, abban az értelemben a lefordíthatatlan kategóriájába tartozik, hogy az Unió különböző országaiban a színnévhez eltérő képzetek társulnak. A franciák és a spanyolok a mezőgazdasággal, a németek a környezetvédelemmel, az angolok és az írek pedig a kertészkedéssel, sőt, még a politikával is kapcsolatba hozzák. Az pedig, hogy a *zöld* melléknévnek olyan konnotációja is van, hogy *fiatal, éretlen, tapasztalatlan*, tovább bonyolítja a helyzetet (WAGNER–BECH–MARTINEZ 2002: 64). Ilyen esetekben van szükség a fordító történelmével, politikával és kultúrával kapcsolatos háttérismereteire, amelyek birtokában megmagyarázhatja, explicitté teheti az olvasó számára, hogy pontosan mit is jelent az adott kifejezés. A szinterminológia fordítására is érvényes, amit Roman Jakobson a fordíthatóságról mond: „A megismerés minden tapasztalata és osztályozása bármelyik létező nyelven közölhető, a terminológia bármikor módosítható és bővíthető – ha hiányosnak bizonyul – jövevényszavakkal vagy tükörfordításokkal, neologizmusokkal vagy jelentésátvitellekkel, végül körülírásokkal”. (JAKOBSON 1958: 18). Jelen tanulmány ilyen jellegű, fordítással kapcsolatos feladatok megoldásához is segítséget kívánt nyújtani.

ÖSSZEGZÉS

A tanulmány azt mutatta be, hogy a szakmai és a hétköznapi nyelvhasználat megújításában miként vesznek részt a szinterminusok mint szókészletünk már meglévő elemei. A nyelvhasználók kreativitása és szimbólumalkotó képessége következtében olyan új jelentéseket vesznek fel, amelyek birtokában képesek neologizmusokként és szakkifejezéseként funkcionálni, vagy idegen szavakként nyelvünkbe beépülni, és ezzel változó világunk új jelenségeit kifejezni. A tanulmány azt is szemléltetni kívánta, hogy a valóság szüntelen változásban van, amelyet a nyelvek képesek követni. Vagyis a nyelv is folyamatosan változik, és nyelvhasználatunkban sajátos szerepet kapnak a színnevek. Az, hogy a szinterminusok – jelentésátvitel és jelentéskiterjesztés következtében – képesek szintulajdonosság jelölésén kívül egyéb jelenségeket is kifejezni, a gazdaságosságra, a nyelvi ökonómia megvalósulására enged következtetni. Szókészletünkben nem a szavak száma nő, hanem a meglévő lexikai kódjegységek gazdagodnak új tartalommal. Ennek egyik következménye, hogy a nyelvhasználóknak nem kell az új jelenségeket, tárgyakat, dolgokat megnevező új szavakat megtanulniuk. A másik viszont az, hogy a nyelv helyénvaló használatához és egy forrásnyelvi szöveg invariáns értelmének egy másik nyelvre történő átviteléhez meg kell ismerniük a szinterminológiát tartalmazó kifejezések új jelentéseit. Ez a nyelvhasználók és a fordítók számára egyaránt fontos.

IRODALOM

- BERLIN–KAY 1969. *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution*. Berkeley, University of California Press.
- CAUSSE, Jean-Gabriel 2016. *A színek hatalma*. Budapest, Partvonal Kiadó.
- CHRISTIANO, M.R.–BEARDSLEY F. C. 1989. *Words and Their Stories*. VOA Special English.
- CONKLIN, C. Harold 1964. Hanunoo Color Categories In: HYMES, Dell (ed.) *Language in Culture and Society – A Reader in Linguistics and Anthropology*. New York, Evanston and London, Harper and Row. 189–192.
- ILJINSKA, Larisa–PLATONOVA, 2011. Classification of colour-based metaphorical terms. *Latvia, Vertimo studijos*, 2011/4, 61–64.

- JAKOBSON, Roman 1958. Fordítás és nyelvészet. In: BART István–KLAUDY Kinga (szerk.) *A fordítás tudománya. Válogatás a fordításelmélet irodalmából.* Budapest, Tankönyvkiadó. 1985.
- MINYA Károly 2011. *Változó szókincsünk. A neologizmusok több szempontú vizsgálata.* Budapest, Tinta Könyvkiadó.
- PAPP Eszter 2012. *A magyar színnevek terminológiai elemzése.* Doktori disszertáció. Pécs, PTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola, Alkalmazott Nyelvészeti Doktori program, 220 old.
- SIMIGNÉ FENYŐ Sarolta 2015. Empíria és elmélet: a szinterminológia kutatása az antropológiai nyelvészetben. Konferenciaelőadás. Nyíregyházi Főiskola. *Az empiriától az elméletig. Nyelv- és irodalomtudományi konferencia a magyar tudomány ünnepe alkalmából. Nyelvészeti szekció.* (2015. nov. 27.)
- THASS-THIENEMANN Tivadar 2016. *A nyelv interpretációja. I. A nyelv szimbolikus jelentése.* Budapest, Tinta Kiadó.
- TOLCSVAI NAGY Gábor 2013. *Bevezetés a kognitív nyelvészetbe.* Budapest, Osiris.
- WAGNER, Emma–BECH, Svend–MARTÍNEZ, Jesús M. 2002. *Translating for the European Union Institutions.* Manchester, St. Jerome.

INTERNETES FORRÁSOK

- <http://www.factmonster.com/ipka/A0769383.html> Letöltve: 2016.szeptember 24.
- <http://www.e-nyelv.hu/2011-11-09/feher-asztal-vagy-feherasztal/> Letöltve: 2016. augusztus 13.
- <http://www.livescience.com/52050-gray-swan-hurricanes-unexpected-places.html> Letöltve: 2016. szeptember 10.
- <http://www.cnbc.com/2016/05/31/these-black-swan-events-may-threaten-world-economy-says-societe-generale.html> Letöltve: 2016. szeptember 10.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Red_letter_day Letöltve: 2016. augusztus 13.
- <http://www.life.hu/trend/20160514-julia-roberts-mezitlab-vonult-a-voros-szonyegen-cannesban.html> Letöltve: 2016 szeptember 24.
- <https://hu.wikipedia.org/wiki/B%C3%BCrokr%C3%A1cia> Letöltve: 2016. augusztus 16.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Red_tape Letöltve: 2015. szeptember 24.
- <http://pszichozona.hu/szinpszichologia/> Letöltve: 2016. augusztus 21.
- <http://www.empower-yourself-with-color-psychology.com/color-blue.html> Letöltve: 2016. augusztus 21.
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Blue> Letöltve: 2016. szeptember 22.
- <https://hu.wikipedia.org/wiki/Bluetooth> Letöltve: 2015. november 15.
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Blue_chip Letöltve: 2015. november 15.
- <https://hu.wikipedia.org/wiki/Bluetooth> Letöltve: 2015. november 15.

https://hu.wikipedia.org/wiki/Blue_chip Letöltve: 2015. november 15.

http://www.lelkititkaink.hu/szin_szimbolum.html Letöltve: 2016. szeptember 24.

<https://csillamvilag.com/szinek-pszichologiaja/szinek-jelentese/> Letöltve: 2016. augusztus 28.

<http://www.greenovacios.hu/2016/index.php> Letöltve: 2016. szeptember 24.

<http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/green-audit> Letöltve: 2016. szeptember 24.

<http://www.investopedia.com/terms/g/greenwashing.asp> Letöltve: 2016. szeptember 24.

<http://environment.columbia.edu/get-involved/green-fund> Letöltve: 2016. szeptember 24.

<http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/green-audit> Letöltve: 2016. szeptember 24.